

С. В. Палиця,
 д. е. н., професор
 М. С. Федоренко,
 студентка економічного факультету,
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВКЛАДЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ІНВЕСТИЦІЇ

У статті обґрунтовано існування макроекономічного агрегату "неорганізовані накопичені заощадження" і розкрито зміст економічної категорії достатнього страхового запасу домогосподарства.

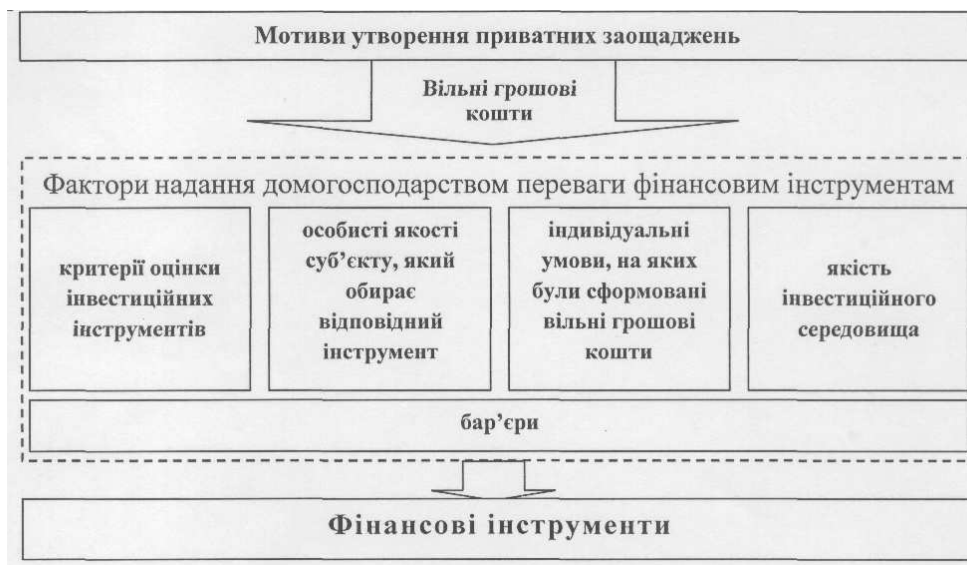
Ключові слова: заощадження, домогосподарство, інвестиції, економіка, ощадні мотиви, споживання.

Для економіки України завдання залучення інвестиційних ресурсів з метою модернізації засобів виробництва, побудови розвинутої ринкової інфраструктури, використання ефективних технологій є особливо актуальним. Одним з основних джерел інвестиційних ресурсів у економіці можуть виступати приватні заощадження, але через ряд об'єктивних причин — падіння реальних доходів домогосподарств, підвищення соціально-економічної нестабільності, пов'язаної з кризою, відсутність досвіду прийняття фінансових рішень в умовах ринкової економіки, недовіри населення до фінансових інститутів, тощо — ощадна й інвестиційна діяльність домогосподарств не змогли виступити локомотивом економічних зрушень у країнах, які розвиваються шляхом ринкових перетворень. Надзвичайна важлива роль в цьому процесі належить заощадженням населення в інвестиційному процесі, оскільки механізм трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції в них є практично відсутнім.

Основною проблемою, з якою стикаються економісти

при обґрунтуванні рекомендацій щодо стимулювання організованих форм заощаджень, є відсутність відповідної інформації про механізми фінансової поведінки населення в трансформаційній економіці, також є необхідність у створенні окремої теорії заощаджень й інвестування в умовах економіки.

Дослідження розподілу доходу на заощадження і споживання, а також подальша трансформація утворених вільних коштів у інвестиції проводилися економістами, починаючи з представників англійської класичної школи. Разом з тим, сучасний макроекономічний аналіз цих категорій був започаткований Дж. М. Кейнсом у теорії ефективного попиту. Протиріччя між "основним психологічним законом" і статистично обчисленою динамікою заощаджень у довгостроковому періоді зумовили розвиток неокласичних теорій заощаджень й інвестицій, що були основані на теорії міжчасового споживчого вибору І. Фішера і припускали тяжіння раціонального споживача до вирівнювання споживчих витрат протягом свого життя. На сучасному етапі такі теорії об'єднані під загальною назвою "стандартна модель споживання — заощадження", різновидами якої вони є. Як протилежність до домінуючої стандартної моделі споживання — заощадження виникли біхевіористські, поведінкові моделі, що описують ощадну поведінку домогосподарств на основі психологічних особливостей людини. Автором визначено, що існуючі теоретичні моделі у своїх базових передумовах стикаються з рядом протиріч із умовами сучасних економік. Показники, що обчислюються цими моделями, в більшості випадків відображають тенденцію, зворотну фактичній. Це визначило необхідність у по-

Рис. 1. Схема процесу вибору фінансових інструментів як форм приватного інвестування

дальшому дослідженні проблеми приватних заощаджень й інвестицій, зокрема через урахування специфічних особливостей економік.

До приватних заощаджень включаються усі заощадження недержавного сектора. Припускаючи, що спосіб переходу частини поточного доходу в інвестиції для домогосподарств і фірм у економіці суттєво відрізняється, дослідження фокусується автором на заощадженнях й інвестиціях сектора домогосподарств.

Розглянуті особливості системи мотивів неповного споживання поточного доходу домогосподарств економік. Обґрунтовано існування макроекономічного агрегату "неорганізовані накопичені заощадження" і проаналізовано процес вибору переваги домогосподарствами, окремі фінансові інструменти як кінцеві форми приватного інвестування. Вихідним пунктом дослідження механізму трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції є визначення мотивів їх ошадної діяльності. У роботі дана нова класифікація ошадних мотивів, що розширена мотивами, які додатково виникають у економіці, з виділенням в окрему підгрупу психологічних мотивів. До таких додаткових мотивів віднесені мотив збереження коштів в умовах високих темпів інфляції, мотив оптимізації оподаткування через існуючі податкові стимули інвестування, мотив відсутності товарів в умовах дефіциту споживчих товарів на ринку, мотив невиллат заробітної плати.

Ошадні мотиви формують потоки неспожитого доходу і впливають на вибір кінцевої форми збереження таких коштів. Остаточо цей вибір визначається під впливом додаткових факторів надання переваги формам інвестування, що були поєднані дисертантом у п'ять груп, включаючи бар'єри на шляху до використання обраної форми (рис. 1).

Статистика свідчить, що значна частка заощаджень у економіці утворюється в неорганізованій формі — готівки у національній і іноземній валютах, такі заощадження утворюють макроекономічний агрегат "неорганізовані накопичені заощадження", що може виступати джерелом для поточного інвестування поруч із поточним доходом

Неорганізовані накопичені заощадження можуть також спрямовуватися домогосподарствами на цілі споживання. Таким чином, в одному періоді сума витрат і заощаджень може перевищити обсяг поточного доходу, можливість чого підтверджується статистичними спостереженнями.

Розглянуті фактори впливають на фінансову поведінку домогосподарств у довгостроковому періоді і можуть спричинити позитивний і від'ємний вплив на їх середню схильність до заощаджень. Такі фактори спричиняють вплив на механізм утворення і трансформації заощаджень в інвестиції у цілому, яка має розбіжності в різних країнах.

Обґрунтована теза, що тільки короткострокова швидка зміна обсягу багатства може вплинути на долю заощаджуваного доходу. При цьому сума накопичених активів може розглядатися домогосподарствами як їх страховий запас, що забезпечує достатню фінансову спроможність таким чином, що навіть у разі повної втрати поточного доходу, цього запасу буде достатньо для забезпечення звичного для домогосподарства рівню споживання.

Розглянуто, що у економіках додатково значну роль відіграють наступні фактори: рівень корупції в країні, порушення податкового законодавства, передбачуваність економічної політики держави і базових макроекономічних параметрів, довіра населення до фінансових інститутів

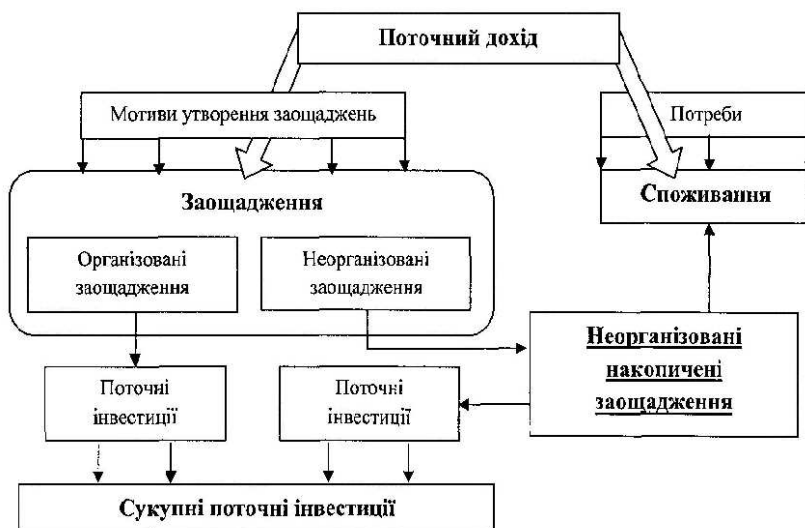

Рис. 2 Неорганізовані накопичені заощадження в схемі переходу частини поточного доходу в поточні інвестиції

і наявність зручних інструментів інвестування, досвід ефективно ошадної і інвестиційної діяльності.

Домогосподарство може зробити рішення про переведення частини неорганізованих заощаджень в організовану форму (наприклад, продати валюту і купити акції чи розмістити такі кошти в банку), отже, джерелом для організованих заощаджень виступають також неорганізовані накопичені заощадження. Найбільш бідні домогосподарства згідно статистичних даних формують заощадження лише в неорганізованій формі. Такі кошти можуть бути переведені в організовану форму лише після переходу таких домогосподарств до більш заможної групи. Отже, для домогосподарства інвестицією буде виступати будь-яка організована форма заощадження. Перехід таких коштів у інвестиції для національної економіки відбувається через фінансовий ринок чи за допомогою системи фінансових посередників різних типів. Інвестиції в економіці також будуть збільшені, якщо вільні грошові кошти домогосподарство вкладе у розвиток власної справи чи у разі індивідуального будівництва.

Фактори фінансової поведінки домогосподарств у довгостроковому періоді впливають на механізм переходу частини доходу домогосподарств у інвестиції у цілому, створюючи індивідуальні його особливості для кожної окремої економіки. Основною характеристикою інвестицій у господарську діяльність повинне бути прийняття інвестором ризиків, у рамках яких він отримує прибуток.

Література:

1. Федоренко В.Г. Інвестування: підручник. — 2-ге вид. перероб. і доп. — К.: Алерта, 2008. — 448 с.
2. Світові економічні процеси і кризи // Збірник доповідей на форумі. — Сінгапур, Технічний університет, 2009. — 258 с.
3. Федоренко В.Г. Производство, обмен, распределение и потребление в современных условиях кризиса // Экономика і Держава. — № 3 (75), березень.
4. Федоренко В.Г. і К° Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні, монографія. — К.: Науковий Світ, 2003. — 738 с.
5. Федоренко В.Г. і К° Основи інвестиційного — інноваційної діяльності, навчальний посібник. — К.: Алерта, 2004. — 430 с.
6. Федоренко В.Г. і К° Основи економічної теорії: підручник. — К.: Алерта, 2005. — 510 с.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2010 р.